

Skötselplan för naturreservatet Älgberget i Norbergs kommun

Innehåll

BESKRIVNINGSDDEL	2
1. Syfte med naturreservatet	2
2. Uppgifter om naturreservatet	2
3. Beskrivning av området	3
3.1 Topografi och läge	3
3.2 Geologi och hydrologi	3
3.3 Mark- och vattenanvändning	3
3.4 Biologiska bevarandevärden	4
3.5 Intressen för friluftsliv	5
PLANDEL	6
4. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	6
Friluftsliv	6
5. Uppföljning och tillsyn	7
5.1 Uppföljning av skötselåtgärder	7
5.2 Uppföljning av bevarandemål	7
5.3 Tillsyn	7
6. Kostnader och finansiering	7
7. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	7
8. Referenser	8
Bilagor	8

BESKRIVNINGSDDEL

1. Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara ett urskogsartat område med dess flora och fauna och naturliga successioner,
- bevara de ovanliga och hotade arter som förekommer i området och förbättra deras möjligheter att fortleva i området på lång sikt,
- bevara de värdefulla skogstyper som förekommer i området,
- bevara ett sedan länge orört vildmarksområde som kan vara ett attraktivt utflyktsmål för den natur- eller skogsintresserade allmänheten,
- bevara de inom området förekommande naturtyperna och arterna som ingår i EU:s nätverk av skyddsvärda områden, Natura 2000, i gynnsamt tillstånd.

Syftet ska nås genom att

- området i stort lämnas för fri utveckling,
- informationstavlor sätts upp och stigar markeras och underhålls.

2. Uppgifter om naturreservatet

Objektnamn	Älgberget
RegDOS-id	2001905
Skyddsform	Naturreservat
Natura 2000-område	Älgberget SE0250115
Län	Västmanland
Kommun	Norberg
Lägesbeskrivning	ca 10 km N om Norberg och 10 km S om Hedemora
Karta:	Terrängkartan: 12 G SV Fastighetskartan: 12 G 4B
Naturgeografisk region:	27, Låglänta skogslandskapet norr om Limes Norrlandicus
Fastigheter:	Rabbatsbenning 3:22 och del av Ingolsbenning 1:9
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Västmanlands län
Areal:	11,3 ha, varav produktiv skogsmark 9,9 ha
Naturtyper	Granskog ca 4,5 ha Barrblandskog ca 3 ha Tallskog ca 2,5 ha Våtmarker & övrig mark ca 1 ha
Natura 2000:	Anmäld naturtyp - Västlig taiga (9010)

3. Beskrivning av området

Naturreseptatet utgörs av delar av Lilla Älgbergets östsluttning, ett höjdläge öster om lilla Älgberget och ett centralt beläget kärrstråk som delar de två höjdpartierna. Stora delar av området är beläget på sluttningssmark som bitvis är mycket brant och storblockig. Nedanför sluttningarna återfinns fuktigare marker med öppna fattigkärr kantade av sumpskog.

Även om området är förhållandevis litet så är det mycket intressant och värdefullt ur ett naturvårdsperspektiv. Här finns naturskogsartade partier med olikåldrig skog med äldre överståndare, gamla triviallövtred, rika hänglavsförekomster och en bitvis rik förekomst av död ved. Området hyser också en rik och värdefull flora där ett stort antal intressanta arter ur ett flertal olika organismgrupper finns representerade.

Större delen av området har fått stå orört under en mycket lång tid och kärnområdet saknar helt spår av mänsklig påverkan.

3.1 Topografi och läge

Älgberget återfinns i nordvästra delen av Västmanlands i Norbergs kommun. I väster gränsar reservatet till Dalarnas län. De västra delarna av området är starkt kuperade medan de östra delarna är mer småkuperade. Områdets högsta punkt ligger drygt 200 meter över havet medan den lägsta punkten ligger cirka 165 meter över havet.

Reservatet återfinns inom naturgeografisk zon nr. 27 "Skogslandskapet norr om norrlandsgränsen". Landskapet i regionen är förhållandevis flackt och relativt låglänt och området är rikt på skog och myr. Skogarna är mestadels fattiga men rikare typer, med örtinslag, förekommer.

3.2 Geologi och hydrologi

Berggrunden utgörs av granit som bitvis går i dagen. De lösa avlagringarna utgörs till största delen av morän. Stora delar av sluttningarna är blockrika och har sannolikt svallats ur av forna tiders innanhav. Bitvis förekommer anhopningar av större block.

Genom området skär ett kärrstråk i nord – sydlig riktning. Det fattiga kärret kantas av mindre sumpskogar. Kärret mynnar i söder, utanför reservatet, i Dragmossen och Tvåjärnarna. Området är hydrologiskt opåverkat.

3.3 Mark- och vattenanvändning

Historisk markanvändning

Redan på 1940-talet ansågs Lilla Älgbergets östsluttning vara något av en sevärdhet och väl värt att bevara då området redan då hyste en "mossrik olikåldrig, inemot 120-årig granskog" "uppkommen helt på naturlig väg". 1946 avsattes därför delar av Lilla Älgbergets östsluttning som domänreservat och lämnades för att utvecklas fritt. Någon gång efter det att Domänverket avsatte området bestämde sig ägaren till den privatägda fastigheten i sydväst för att inte

avverka skogen som gränsade mot domänreservatet. Efterföljande markägare har fortsatt på den inslagna vägen varför området i dag fått stått opåverkat under en mycket lång tid.

Nuvarande mark- och vattenanvändning

1995 slöt Naturvårdsverket och Assidomän ett avtal om naturreservatsbildning av ett antal särskilt värdefulla domänreservat i hela landet. Lilla Älgbergets östsluttning var ett av de områden som omfattades av avtalet. 1996 fattade Länsstyrelsen beslut om naturreservat för denna del som då utgjorde 2,4 hektar. Sedan dess har detta område förvaltats av Länsstyrelsen.

De östra delarna av det nu berörda området uppmärksammades i samband med Assi Domäns nyckelbiotopsinventering i mitten av 90-talet. Området sparades i samband med att en större avverkning genomfördes i anslutning till området. I samband med ett regeringsuppdrag genomförde Länsstyrelsen en inventering av all statligt ägd skogsmark i början av 2000-talet. Det östra området uppmärksammades då och listades som prioriterat för formellt skydd.

3.4 Biologiska bevarandevärden

Stora delar av området har en påtaglig naturskogskaraktär och är i det närmaste urskogsartat. Här är trädsiktet mycket gammalt och synligen helt opåverkat. För mångfalden viktiga substrat och strukturer förekommer i stor mängd varför det här också påträffas ett stort antal ovanliga och intressanta arter. Förutom stora mängder död ved, rikligt med gamla träd och ett varierat och olikåldrigt trädsikt förekommer även nyckelelement som blockrika partier, jätteblock med lodytor och gamla värdefulla lövträd.

Även övriga delar av området har en hög grad av naturlighet även om påverkan från tidigare genomförda åtgärder kan skönjas här och var. Värdefulla substrat och strukturer som en varierad åldersstruktur, gamla träd, grov död ved och rikliga hänglavsförekomster förekommer dock i en sådan mängd och omfattning att området ändå har en påtaglig naturskogsprägel. Även i dessa delar återfinns ett stort antal ovanliga och intressanta arter.

Kärrstråket som går rakt igenom området förefaller vara hydrologiskt opåverkat. Fattigkärren och sumpskogarna har ett värde i sig men bidrar också tillsammans med trädsiktet till att skapa ett mikroklimat som är gynnsamt för ett stort antal arter som är beroende av fuktiga stabila miljöförhållanden.

I området förekommer ett flertal arter som är upptagna på den svenska rödlistan.

Vegetation, flora och fauna

Bottenskiktet och fältskiktet domineras av de mossor, lavar, ris och örter som normalt återfinns på motsvarande torra – fuktiga marker i regionen. Buskskiktet är i det närmaste obefintligt eller domineras helt av yngre trädindivider. Större delen av området domineras av gammal granskog med ett mindre inslag av tall och triviallövträd. I öst finns dock större sammanhängande områden med barrblandskog och talldominerad skog. Lövträdsinslaget i området utgörs till

största delen av asp, björk, sälg, rönn och klibbal och är framförallt koncentrerat till blockrika partier och det centralt belägna kärrstråket.

Trädskiktet domineras av äldre träd men är i regel olikåldrigt. De yngre åldersklasserna domineras helt av gran. Bristen på yngre och medelålders lövträd är påfallande. Såväl lövträd som tall har problem att föryngras i de relativt slutna skogsbestånden som dessutom hyser vilt, framförallt älg, som gärna betar både lövträd och tall.

Ett flertal naturvårdsintressanta arter finns i området. Här finns arter som är knutna till block, lodytor, rikbarksträd, grova barrträdslågor och fuktiga skuggiga miljöer med rörligt markvatten. Gemensamt för de flesta av dessa arter är att de är beroende av eller gynnas av lång skoglig kontinuitet och stabila miljöförhållanden.

Tabell 1. Kategorier för rödlistade arter (ArtDatabanken 2005): (CR) Akut hotad; (EN) Starkt hotad; (VU) Sårbar; (NT) Missgynnad art; (DD) Kunskapsbrist. (EU) är arter utpekade i EU:s art- och habitatdirektiv. (S) är Skogsvårdsorganisationens signalerarter. (MA) är mindre allmänna arter.

Artlista

Namn		Hotk.
<i>Anastrophyllum hellerianum</i>	vedtrappmossa	NT
<i>Anastrophyllum michauxii</i>	skogstrappmossa	NT
<i>Antitrichia curtipendula</i>	fällmossa	S
<i>Bazzania trilobata</i>	stor revmossa	S
<i>Dicranum drummondii</i>	taigakvastmossa	MA
<i>Heterocladium dimorphum</i>	spärtrasselmossa	MA
<i>Neckera complanata</i>	platt fjädermossa	S
<i>Porella</i> spp.	porella	S
<i>Sphagnum quinquefarium</i>	kantvitmossa	S
<i>Alectoria sarmentosa</i>	garnlav	S
<i>Bryoria furcelenta</i>	nästlav	S
<i>Chaenotheca brachypoda</i>	gulnål	S
<i>Nephroma parile</i>	bårdlav	S
<i>Parmeliella triptophylla</i>	korallblylav	S
<i>Sclerophora peronella</i>	liten blekspik	NT
<i>Inonotus rheades</i>	rävticka	S
<i>Oxyporus corticola</i>	barkticka	S
<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	ullticka	S
<i>Phellinus pini</i>	tallticka	S
<i>P. viticola</i>	vedticka	S
<i>Pycnoporellus fulgens</i>	brandticka	VU

3.5 Intressen för friluftsliv

Området kan vara ett intressant utflyktsmål för dem som vill uppleva en sedan länge ostörd och orörd skogsmiljö. Det kan också vara ett lämpligt utflyktsmål för naturintresserade som vill lära sig mer om hur orörda skogsmiljöer utvecklas eller är intresserade av att se några av de intressanta arter som finns i området. Området är svårtillgängligt.

PLANDEL

4. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Hela området ingår i samma skötselområde. Skötselplanekarta återfinns i bilaga 2.1.

Bevarandemål

- Arealen av naturtypen västlig taiga ska vara minst 5 ha.
- Den döda vedens volym ska uppgå till minst 20 % av den levande vedens volym.
- I de produktiva skogsbestånden bör det på naturlig väg i snitt produceras minst två lågor som är grövre än 15 cm per ha och år.
- Asp, sälg och rönn bör även finnas i området i framtiden.
- Asp bör kunna föryngras på lämpliga platser.
- Viltbetet ska inte vara så omfattande att asp och sälg inte föryngras på lämpliga platser.
- Vedtrappmossa, platt fjädermossa och ullticka ska förekomma på minst tre platser som inte ligger närmare varandra än 100 meter.

Skötselåtgärder

- Området ska i huvudsak lämnas för fri utveckling.
- Några lämpliga mindre ytor bör stängslas in eller stängas av på annat sätt för att säkerställa aspföryngring. Åtgärden ska genomföras som en försöksverksamhet.
- För att säkerställa värden knutna till asp kan enstaka granar som tränger aspar ringbarkas i skogsområdet öster om våtmarken.
- På Lilla Älgbergets östsluttning är grundregeln att inga åtgärder ska vidtas, undantaget stängsling som kan ske utan betydande påverkan på beståndet. Enstaka gran får dock ringbarkas för att rädda asp som hyser särskilda epifytiska värden. Detta ska endast ske i undantagsfall.

Friluftsliv

Bevarandemål

- Det ska finnas minst en informationstavla med upplysning om gällande föreskrifter och reservatets naturvärden i området och ytterligare en informationstavla bör sitta vid vändplanen, se bilaga 2.1.
- Stigen som är utmärkt på bilaga 2.1 bör vara markerad.
- Naturreservatets gränser ska vara tydligt utmärkta i terrängen.

Skötselåtgärder

- Två informationstavlor ska placeras ut i enlighet med bilaga 2.1.
- Stigen som är utmärkt på bilaga 2.1 bör markeras.
- Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen.

5. Uppföljning och tillsyn

5.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Förvaltaren ansvarar för att dokumentera utförda skötselåtgärder, samt att bedöma om dessa leder till att bevarandemålen uppfylls.

5.2 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs regelbundet. Uppföljning av bevarandemålen ska ske genom standardiserade inventeringar.

5.3 Tillsyn

Länsstyrelsen ansvarar för att tillsyn sker inom området.

6. Kostnader och finansiering

Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel skall i så fall administreras av Länsstyrelsen.

7. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Enligt punkt 4 och 5.

Tabell 2. Intervall för genomförande och prioriteringsgrad på åtgärden: (1) Högsta prioritet; (2) Hög prioritet; (3) Lägre prioritet.

Skötselåtgärd	När	Prio
Gränsmarkering	Snarast	1
Informationstavlor	Snarast	2
Stängsling eller avstängning av områden (försök)	Genast	1
Markering av stig	Genast	2
Uppföljning av utförda skötselåtgärder	Efter åtgärd	1
Uppföljning av skötselåtgärder	Minst var 12:e år	3
Uppföljning av bevarandemål	Minst var 12:e år	2

8. Referenser

Berggrundskarta 12 G avesta SV med beskrivning Serie Af nr 153.

Gärdenfors U. 2005. *Rödlistade arter i Sverige*. Artdatabanken, Uppsala.

Hallingbäck T. 1996. *Ekologisk katalog över mossor*. Artdatabanken, Uppsala.

Naturvårdsverket 2004. *Skyddsvärda statliga skogar, Svealand utom Dalarnas län*. Rapport 5341.

Nitare J. 2000. *Signalarter – Indikatorer på skyddsvärd skog*. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

Övriga opublicerade källor

Naturvärdesinventering, Tommy Pettersson.

Natura 2000-databasen, område Älgberget, SE0250115.

Diverse historiskt kartmaterial från Lantmäteriverkets databas "Arken".

Material från Kungliga Domänstyrelsen.

Bilagor

2.1 Skötselplanekarta

Skala: 1:10 000

 Naturreservatet Älgberget

 Informationsskylt

 Gångstig

0 125 250 500 Meter

